

Rozīte Katrīna Spīča

**LATVIEŠU UN VĀCIEŠU STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJAS ANALĪZE:
LATVIJAS FOLKLORAS IZRĀŽU PIEMĒRS**

**GERMAN AND LATVIAN CROSS CULTURAL COMMUNICATION
ANALYSIS: A CASE STUDY OF LATVIAN FOLKLORE SHOW**

<https://doi.org/10.55877/kkmp.2022.66>

Abstract

Research topic “German and Latvian Cross Cultural Communication Analysis: A Case Study of Latvian Folklore Show” is relevant, because the successful mutual communication between Latvians and Germans is essential for the promotion of further co-operation with the Germans.

One of the ways to show the various symbolic elements of Latvian ethnicity together is to a Latvian folklore show. It is a world-proven practice in which foreign visitors are briefly introduced to the traditional culture of the country they have come to.

The object of the research is Latvian and German intercultural communication and the subject of the research is Latvian and German intercultural communication during Latvian folklore show. The aim of the research is to analyze Latvian and German intercultural communication during the folklore show. Research methods used in the work: referential analysis of the literature, method of observation. The research period is from 2008 to 2019.

The research shows that in order to create a positive cross cultural communication, the German language should be used, the order of the presentation of the symbolic elements is important and that the elements presented should be politically neutral. The creators of the show should be well informed about the other ethnicity and all of the participants of the show should be able to not only perform, but to create and maintain the communication process throughout the show.

Keywords: *Latvians, Germans, folklore show, cross cultural communication, symbolic elements of ethnicity.*

levads

Pētījuma temats ir aktuāls, jo ietver līdz šim maz pētītu starpkultūru komunikācijas situāciju – folkloras izrādi. Tā ir kļuvusi par neatņemamu tūrisma sastāvdaļu un vispārzināmu tradīciju, kas tika izmantota un tiks izmantota arī nākotnē. Folkloras izrādes koncepti ietver sevī vairākus etnicitātes simboliskos elementus vienuviet, kas ļauj otrai kultūrai, kura saņem šo informāciju, tos uztvert ļoti ātri un koncentrēti. Šāds notikums nav raksturīgs ikdienas situācijai, jo tad etnicitātes simbolisko elementu iepazīšana notiek pakāpeniski vai, iespējams, nenotiek nemaz. Būtiski ir analizēt šo pieredzi tieši saistībā ar latviešu un vācu starpkultūru komunikāciju, jo latviešus un vāciešus saista vēsturiskas saites, kas ir ietekmējušas latviešu kultūru vairāku gadsimtu garumā, un šī saikne ir saglabājusies.

Pētījuma objekts ir vāciešu un latviešu starpkultūru komunikācija. Pētījuma priekšmets – starpkultūru komunikācija latviešu folkloras izrādē.

Pētījuma mērķis ir izpētīt praktisko pieredzi par latviešu etnicitātes simbolisko elementu lietojumu latviešu folkloras izrādes laikā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Noskaidrot folkloras izrādes un etnicitātes simbolisko elementu jēdzienus.
2. Veikt gadījuma analīzi vienai no Latvijas folkloras izrādēm – izrādei “Pasaulē mazākā folkloras izrāde”.
3. Analizēt folkloras izrādē izmantotos etnicitātes simboliskos elementus.
4. Noskaidrot, kādi folkloras izrādē izmantotie latviešu un vāciešu etnicitātes simboliskie elementi veicina starpkultūru komunikāciju.

Pētījumā apkopoti novērojumi, kas radušies laika posmā no 2008. līdz 2019. gadam, kad regulāri norisinājās Latvijas folkloras izrāde “Pasaulē mazākā folkloras izrāde” vācu skatītājiem. Latvijas folkloras izrādes darbojas kopš 2008. gada, un šajā laikā tās vairāk nekā 800 reizi rādītas dažādām skatītāju grupām. Viena no svarīgākajām izrādes mērķgrupām ir vāciski runājošie tūristi, korporatīvo pasākumu dalībnieki un interesenti.

Rakstā tiks sniegta izmantoto jēdzienu – folkloras izrāde, etnicitātes simbolisko elementu skaidrojums. Pēc tam tiks analizēti Latvijas folkloras izrāžu produkta “Pasaulē mazākā folkloras izrāde” lietotie etnicitātes simboliskie elementi un vērtēts, kādu ietekmi izrādē iekļautie etnicitātes simboliskie elementi atstāj uz latviešu un vāciešu starpkultūru komunikāciju, kas norit izrādes laikā.

Folkloras izrādes jēdzieniskās robežas

Ar ko īpaša ir folkloras izrāde satura, informācijas un komunikācijas ziņā? Pirmām kārtām – ar faktu, ka tā pilnībā balstās folklorā. Jēdziens folklorā ir sarežģīti definējams, jo folklorā ir spēcīga kultūras izpausme, kas ietver un atspoguļo vairākas nozīmes [Marzolph 1998: 1]. Tādējādi folklorā ir uzskatāma par kultūras daļu, kas

apzināti vai neapzināti tiek saglabāta ticībā un praksē, paražās un vispārējos vērojumos, mītos, leģendās un stāstos; mākslā un amatniecībā, tā pauž grupas, nevis indivīda ģenialitāti [Ben-Amos 1975].

Folkloras izrāde atspoguļo to pašu, ko folkloras – kādas kopienas tradicionālos uzskatus, paražās un stāstus [Michalopoulos, Meng Xue 2021: 1993].

Lai gan tāds koncepts kā folkloras izrāde ir pazīstams visā pasaulē, ar tā definēšanu zinātniskajā diskusijā var saskarties reti. Pētījumā, kas mudināja pievērsties rakstā aplūkotajai tematikai, folkloras izrāde definēta, kā *īpaša veida etnoprodukts, kurā lielākoties profesionālu mākslinieku grupa koncentrētā un kompaktā veidā parāda savas etnicitātes daudzveidību un mākslinieciskās kvalitātes citas etnicitātes pārstāvjiem saprotamā veidā* [Spīčs 2013: 90]. Pētījuma laikā veiktie novērojumi ļauj autoriem papildināt šo skaidrojumu, tam piebilstot, ka folkloras izrāde balstās etnicitātes simboliskajos elementos, kas veido izrādes kodolu. Folkloras izrāde ir visā pasaulē aprobēta prakse. Pie tāda folkloras izrādes skaidrojuma autore turas šī pētījuma ietvaros.

Folkloras izrādi no cita veida izrādēm ļauj atšķirt tas, ka tajā ir apvienoti visi mākslas žanri: dejas, dziesma, mūzika, teātris, runātais vārds, u. c. Turklāt šī izrāde ir arī sinkrētiska, žanru robežas ir plūstošas, un izrāde turpina tapt pašā norises laikā. Tā, piemēram, Polijā, netālu no Krakovas, kāda apūtas kompleksa “*Skansen Smakow*” mājaslapā ir ļoti plašs apraksts par viņu piedāvāto produktu – poļu folkloras izrādi. Tam līdzās ir arī lakonisks folkloras izrādes skaidrojums: *Folkloras izrāde nozīmē tradicionālās dziesmas un dejas Krakovijas tautas ansambļa izpildījumā un iespēju īsumā izziņāt poļu kultūru un virtuvi* [Skansen Smakow 2022]. Šis piemērs un vārds “īsumā” norāda uz vēl kādu svarīgu folkloras izrādes aspektu – norises raitumu. Izrādes garums ir ierobežots un praksē svārstās no 30 minūtēm līdz 1,5 stundām, atkarībā no norises vietas un skatītāju iesaistes līmeņa. Izrādes priekšnesumiem ir jāseko cits citam ļoti raiti, lai nezustu izrādes dinamika un viesi būtu ieinteresēti.

Folkloras izrādei, līdzās vienas etnicitātes komunikācijai ar otru etnicitāti, piemīt izklaidējošā funkcija, jo izrādes norises apstākļi paredz, ka saturam jābūt pasniegtam skatītājiem vieglā un aizraujošā veidā. Jāatzīmē, ka *izrādes samērā vieglais un izklaidējošais formāts nekādi nemazina tās vērtību stāstā par kādu no tradicionālās kultūras kanoniem vai citādi svarīgām vērtībām. Vieglā un nepiespiestā forma liek izrādes veidotājiem rūpīgi atlasīt materiālu, izvēlēties vislabāko pasniegšanas kontekstu jeb sacerēt stāstu par izvēlēto izrādes tematiku, nekādi nenodarot pāri tām tradīcijām, par kurām izrādē ir stāsts* [Spīčs 2013: 91].

Secināms, ka folkloras izrādē ir īpaši rūpīgi jāizvēlas iekļaujamais materiāls, līdz ar to arī izrādē iekļautie etnicitātes simboliskie elementi. Par spīti lielajam materiālu apjomam, izrādes veidotājiem jāspēj izvēlēties piemērotākos folkloras materiālus, kas spēs veidot izrādi viegli saprotamu, izklaidējošu un dinamisku citai etnicitātei.

Gadījumu analīze "Pasaulē mazākā folkloras izrāde"

Nozīmi šim pētījumam piešķir fakts, ka pēc Latvijas oficiālā statistikas portāla datiem, tieši no Vācijas Latvijā iecerējamais viesu skaits ir bijis viens no lielākajiem un ir nemainīgi stabils. Piemēram, 2019. gadā tas sasniedzis 243 tūkstošus iecerēto. Tādējādi Latvijā no Vācijas iebraukušo tūristu skaits ir otrs lielākais tūlīt aiz ceļotājiem no Krievijas [Oficiālās statistikas portāls 2019]. Tādēļ ir būtiski analizēt tieši folkloras izrādes, kas noris vācu auditorijai.

Pētījuma bāzi veido Zinātniskās institūcijas biznesa kompetences centra izstrādātā folkloras izrāde (prezentēta ar zīmolu – Latvijas folkloras izrādes), kas laika posmā no 2008. līdz 2019. gadam tika testēta, piedāvājot to dažādu valstu tūristiem [Biznesa kompetences centrs 2021]. Daļa no izrāžu apmeklētājiem bija vācieši, un tieši šī etnicitāte tiek analizēta pētījumā. Minētajā laika posmā vācu tūristiem ir noritējušas ap 800 izrādes. Vācieši, pēc mutiski veiktām aptaujām, lielākoties ir no Dienvidvācijas apgabaliem Ietvertā novērošana veikta izrāžu laikā, un pēc tam tika fiksēti svarīgākie aspekti par izrādi. Līdztekus notika mutiska izrādes analīze pēc folkloras izrādes veidotāju kritērijiem. Raksts ietver šo novērojumu kop-savilkumu.

Analizētā folkloras izrāde ir veidotā tā, ka tajā nav scenārija, bet ir scenārija programma, būtisku lomu izrādē ieņem improvizācija un tās variācijas. Ja operā, piemēram, ir librets, tad folkloras izrādē tāda nav, jo šo funkciju pilda izrādes teicējs, kas klātesošos iepazīstina ar to, kas paredzēts katrā izrādes brīdī. To, kā notiks izrāde, nosaka telpa, jo uzvedums var notikt dažādās vietās: brīvdabas muzejā, restorānā, ainaviskā vietā, privātā teritorijā.

Izrādes saturu veido katrs izrādes dalībnieks, jo tajā iespējams izrādīt tikai to, ko paši solisti ir spējuši nodrošināt un iekļaut savā repertuārā. Tādējādi izrāde sastāv no vairāku solo mākslinieku snieguma, kuri katrs folkloras izrādē piedalās ar savu izcilo priekšnesumu – deju, dziesmu, tradicionālo mūzikas instrumentu spēli. Tāpēc nav nepieciešams ilgs kopmēģinājumu process, jo katrs izrādes solists ir pats atbildīgs par savu priekšnesumu un var organizēt savus mēģinājumus individuāli. Izrādi kopā sasaista un vada teicējs – stāstnieks. Katra izrādes dalībnieka priekšnesums ir kāda no stāsta daļām, un, balstoties uz scenārija programmu, viņi zina, kad tiem jāuzstājas ar savu solo priekšnesumu, bet izrādes teicējs patur iespēju priekšnesumu secību mainīt. Šādi ir iespējams saglabāt pārsteiguma efektu, dabiskumu un dzīvīgumu, kas saglabājas pašos dziedātājos un dejotājos, jo viņiem ir jābūt gataviem jebkurā brīdī uzstāties. Šī nenoteiktība ir folkloras izrādes pluss.

Folkloras izrāde prasa augsta līmeņa muzikalitāti, dziedātprasmi, dejotprasmi, bet, līdzās visām prasmēm, vissvarīgākā ir prasme komunicēt. Tā ir starpkultūru komunikācijas izpratne, jo izrādes laikā notiek aktīva saziņa ar otru etnicitāti. *Ikviens dalībnieks ir arī komunikators, kas veido sarunu ar pārējiem klātesošajiem. Folkloras*

mākslinieks zina ././ noteikumu kopumu, saziņas sistēmu, gramatiku, kurā attiecības starp verbālo vēstījumu atribūtiem, sociālo un kultūras realitāti ir pastāvīgā mijiedarbībā, transformējot simbolus un metaforas, stilus un struktūras, tēmas un formas, reaģējot uz situācijas sociālajiem mainīgajiem apstākļiem. ././ Nevar teikt, ka stāstījuma nozīme ir saistīta ar stāstījuma norises situācijas kontekstu, jo tas ir atkarīgs no klausītāju attieksmes [Ben-Amos, Goldstein 1975: 3]. Tādējādi secināms, ka folkloras izrādes dalībniekam ir jāpieņem ne tikai mākslinieciskajām prasmēm, bet daudz dziļākām zināšanām par tradicionālās kultūras mantojumu un to etnicitātes simbolisko elementu dziļāko nozīmi, kuru konkrētais izrādes dalībnieks izrādē prezentē.

Latviešu etnicitātes simboliskie elementi folkloras izrādē

Folkloras izrādēs uzmanība ir pievērsta etnicitātei un, tajā skaitā, folkloras izrādē tiek izmantoti etnicitātes simboliskie elementi. Etnicitātes simboliskie elementi tiek balstīti etnicitātes pazīmēs. Socioloģijas enciklopēdijā etnicitātes pazīmes tiek skaidrotas šādi: *Tās (pazīmes) ietver tādas grupas iezīmes, kā tāda pati vai līdzīga ģeogrāfiskā izcelsme, valoda, reliģija, ēdiens, specifiskas intereses, sevišķi saistībā ar savu dzimteni, institūcijas, kuras kalpo grupai, izpratne par laipnību vai arī unikalitātes sajūta, salīdzinājumā ar citiem.* [Brogatta 2000]. Pazīmēs savukārt ir balstīti etnicitātes simboliskie elementi. Zinātniskajā diskursā latviešu valodā tiek lietoti dažādi šo pazīmju apzīmējumi. Šajā rakstā etnicitātes simboliskie elementi tiek skaidroti, izmantojot adaptētu pētnieka Džona Edvarda (*John Edwards*) **ārējo etnicitātes marķieru** definīciju. Savā rakstā "Simboliskā etnicitāte un valoda" autors min, ka atšķirība starp komunikatīvo un simbolisko valodu atspoguļo arī galveno atšķirību starp publiskajiem un privātajiem etniskajiem marķieriem. Šie marķieri jāsaprot kā tādi, kurus izmantojam publiski. Edvards arī raksta, ka daži publiskie etnicitātes marķieri darbojas ilgāku laiku, jo tie ir gan publiski, gan simboliski [Edwards 1996: 228]. Rakstā tiek izmantots vārdu savienojums **eticitātes simboliskie elementi**, jo rakstā folkloras izrādē lietotie elementi ir gan publiski, gan simboliski. Visi izrādē ietvertie elementi ir publiski, jo tiek lietoti konkrētās etnicitātes reprezentācijai, taču netiek zaudēta arī simboliskā puse, un izvēlētie elementi ieņem būtisku vietu arī latviešu etnicitātes piederības sajūtās.

Pirms analizējam tieši latviešu etnicitātes simboliskos elementus, jāmin piebilde par to, ko šā raksta ietvaros nozīmē latvieši. Latviešu etnicitātei ir piederīgi indivīdi, kas sevi uzskata par latviešiem, identificējas ar Latvijas valsti, tās iedzīvotājiem, tās vērtībām, un kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda.

Latviešiem ir vairāki etnicitātes simboliskie elementi, taču folkloras izrādē ir izraudzīti daži no tiem. Mērķis ir atlasīt vienkārši saprotamus, interesi raisošus un uz pozitīvu starpkultūru komunikāciju vērstus etnicitātes simboliskos elementus, kā arī šiem elementiem jābūt strukturētiem tādā dramaturģijā, kas nenogurdina izrādes

skatītājus. Attiecīgi tiek saglabāts izrādes vieglums un ņemts vērā, ka cita etnicitāte uzņem šo informāciju ļoti koncentrēti, un tas var būt arī nogurdinoši. Latviešu folkloras izrādē “Pasaulē mazākā folkloras izrāde” tiek izmantoti šādi etnicitātes simboliskie elementi:

- 1) tautastērpi;
- 2) tautasdziesmas;
- 3) tautasdejas;
- 4) kokles.

Katram etnicitātes simboliskajam elementam ir sava nozīme izrādes attīstībā, tas ieņem nozīmīgu lomu un kalpo par starpkultūru komunikācijas ierosinātāju.

Tautastērpi

Viens no pirmajiem elementiem, kuru folkloras izrādes skatītāji redz un iepazīst, ir tautastērpi. Tas ir pirmais, vizuālais tēls, kuru viņi saņem, kad ierodas izrādes norises vietā. Folkloras izrādes dalībnieki ir ģērbti dažādu novadu tautastērpos. Vācieši un arī citu ārvalstu viesi ir patīkami pārsteigti un sāk fotografēt folkloras izrādes dalībniekus. Pēc praktiskajā pieredzē gūtajām atsauksmēm, izrādes apmeklētājiem latviešu tautastērps šķiet skaists, un viņi vēlas nofotografēties ar tautastērpos ģērbtajiem dalībniekiem. Tautastērps izrādes laikā kalpo vairākiem mērķiem. Vispirms, tas ļauj novilkt robežu starp *mēs un viņi* [Eriksen 2004: 26], šajā gadījumā skatītāji un izrādes dalībnieki, vācieši un tautastērpos ģērbtie izrādes dalībnieki – latvieši. Otrkārt, tas parāda ne tikai latviešiem pieņemto ģērbšanās stilu, bet arī ar to saistītās tradīcijas. Piemēram, “Pasaulē mazākajā folkloras izrādē”, viesi tiek īsi iepazīstināti ar vainaga nēsāšanas tradīcijām – pavasara un vasaras sezonas laikā izrādes dalībniecēm ir ziedu vainagi, bet rudens un ziemas sezonā – zīļu vainagi. Tā ir ļoti spilgta tautastērpa sastāvdaļa. Skaidrojot, kāpēc meitas nēsā vainagus, un ka vainagus tradicionāli nēsāja neprecētas jaunas sievietes, komunikācijā ar vāciešiem te ir iespējams vilkt paralēles ar Dienvidvācijā nēsāto sieviešu tautastērpu *Dirndl*, kuram tradicionāli tiek apsiet priekšauts, un šā priekšauta pušķa atrašanās vieta uz nēsātājas vidukļa norāda tās attiecību stāvokli vēl detalizētāk, nekā tas ir ar latviešu tautastērpiem [Oktobērfest oficiālā mājaslapa 2022]. Šo informāciju iespējams izmantot, lai attīstītu tālāku pozitīvu komunikāciju, jo, veidojot pozitīvu komunikāciju ar otru etnicitāti, indivīdi meklē līdzības.

Tautasdziesmas

Tautasdziesmas kā etnicitātes simboliskais elements ieņem nozīmīgu lomu izrādes veidošanā. Viesi no Vācijas ir pārsteigti par latviešu tautasdziesmu melodiskumu un arī izrādes solistu dziedātprasmi. Veicot tautasdziesmu atlasī izrādei, tiek ņemts vērā tautasdziesmas teksts, kā arī vārdu skanējums, kas ieņem ne mazāk nozīmīgu

lomū izrādē. Piemēram, vārdu savienojumus “šai zemē”, vācu valodā runājošiem cilvēkiem nereti var izklausīties pēc lamuvārda “*Scheiße*” (vāciski – mēsls, sūds). Tādējādi var rasties nepareizs priekšstats par dziesmas jēgu. Svarīgs ir arī melodiskums, jo ir svarīgi, lai viesiem būtu patīkami klausīties mūziku. Aicinot vāciešus pievienoties dziedātājiem un, piemēram, dziedāt līdzī piedziedājumu, būtu ieteicams neizmantojot tādu piedziedājumu, kuros ir daudz burtu “r”, jo vāciešiem nereti ir citi šīs skaņas izrunas principi.

Kokles

Viens no specifiski Baltijas valstīm raksturīgajiem tautas mūzikas instrumentiem ir latviešu etnicitātes simboliskais elements – kokle. Tas ir viens no būtiskiem “atslēgas” elementiem pašā izrādē, jo saistīts gan ar tautasdziesmām, gan valodu, turklāt ar šo instrumentu var gan pavadīt dziedātāju, gan spēlēt tautas deju melodijas. Kokle ietver sevī arī citus etnicitātes simboliskos elementus – rakstu zīmes, kas ir iegrebtas instrumentā kā rotājumi. Sava īpatnējā skanējuma un, kas ir nemazāk svarīgi, arī izskata dēļ, kokles nepārprotami izraisa ārvalstu viesos interesi un ziņkāri. Vācu kultūras un latviešu kultūras saskarsmē kokle tiek uztverta kā kaut kas savā ziņā pazīstams, jo vācu kultūrā izplatīts mūzikas instruments ir cītara (*Zither*) [Pumpurs 2021], kuru vācieši nosauc kā pirmo, kad mēģina atrast koklei līdzīgu instrumentu savā kultūrā. Saistībā ar vācu kultūru, būtiski minēt instrumenta attīstības vēsturi, jo senos laikos bija ierasts, ka koklētāji ir vīrieši. Izrādē koklētāji gan vīrieši, gan sievietes, un tiek minēti vēstures fakti par to, kā instruments ir attīstījies līdz mūsdienām. Izrādes laikā vācieši var redzēt, ka tagad koklētāji ir sievietes. Novērojumi folkloras izrāžu laikā liecina, ka tieši vācu tūristi šo faktu uztver ar sevišķu prieku, un dažreiz pat sāk aplaudēt, tā paužot savu atbalstu sievietēm – koklētājām. Tas skaidrojams ar Vācijā attīstītajām feminisma kustības tradīcijām un to ilgo vēsturi.

Tautasdeja

Tautasdeja ir tas etnicitātes simboliskais elements, kas jāpielāgo dažāda vecuma viesiem, jo deju sarežģītība un temps atšķiras. “Pasaulē mazākajā folkloras izrādē” tiek izmantotas vairākas tautasdejas, kas izceļas ar interesantu dejas raksturu. Pirmā ir skalū deja, kur meitas un puisi dejo uz zemē sakrustotiem koka skaliem. Puisi, atkarībā no savas fiziskās sagatavotības, var izpildīt arī kādu akrobātisku triku. Otrā ir dvieļu deja, kas tiek dejota, izmantojot linu dvieļus. Pielāgojoties jaunajiem apstākļiem, saistībā ar *Covid-19* pandēmiju un aicinājumu cilvēkiem ievērot divu metru distanci, dvieļu deja ir kļuvusi vēl piemērotāka, jo tajā starp abiem dejojājiem atrodas nostiepts un apmēram divus metrus garš lina dvieļis. Pēc deju priekšnesumiem dejošanā tiek iesaistīti viesi, un viņus aicina pievienoties dvieļu dejai. Lai viesi būtu nobrieduši dejošanai, dejas tiek ieplānotas izrādes

noslēdzošajā daļā, kad izrādes apmeklētāji ir adaptējušies jaunajā vidē, pieraduši pie izrādes dalībniekiem un gatavi deļot.

Veidojot izrādi viesiem no Vācijas, noteikti ir vērts piedāvāt arī dažādas plaukstiņpolku variācijas, jo tās vācu auditorijā tiek ļoti pozitīvi uztvertas. Tas skaidrojams ar to, ka arī Vācijā ir zināmas dažādas plaukstiņpolku variācijas, un atkal ir kaut kas kopīgs un labi pazīstams brīdī, kad viena etnicitāte uzņem ļoti daudz jaunas informācijas par otru etnicitāti.

Fokloras izrāde kā latviešu un vāciešu starpkultūru komunikācijas veicinātāja

Latviešu un vāciešu starpkultūru komunikācijas analīze tika veikta, balstoties uz Latvijas folkloras izrādes "Pasaulē mazākā folkloras izrāde" gadījuma analīzi. Izmantotās pētniecības metodes bija literatūras referatīvā analīze, gadījuma analīze, ietvertā novērošana. Lai veiktu starpkultūru komunikācijas analīzi, notika folkloras izrādes laikā veikto novērojumu apkopojums un tika izcelti veiksmīgie komunikācijas mirkļi un komunikācijas situācijas, kas novedušas pie pārpratumiem vai skaidrojošiem jautājumiem komunikācijas laikā. Iegūto secinājumu analīzei nepieciešams aprakstīt vidējā izrādes skatītāja profilu. Lielākā daļa izrādes skatītāju ir viesi vecumā no 40 līdz 75 gadiem. Lielākajai daļai viesu šī ir pirmā ierašanās reize Baltijas valstīs, jo līdz ar Latviju tiek apmeklētas arī Lietuva un Igaunija. Autores novērojumi liecina, ka sieviešu un vīriešu līdzsvars starp skatītājiem ir līdzīgs. Folkloras izrādes norises laikā ir būtiski ņemt vērā skatītāju vecumu, izglītības līmeni un iemeslus, kādēļ viņi ir ieradušies Latvijā.

Viens no svarīgākajiem etnicitātes veidošanās stūrakmeņiem ir valoda. Būtisks ir valodas lietojums folkloras izrādē. Autores novērojumi rāda, ka dzimtās valodas lietojums ārvalstu viesu auditorijās manāmi labvēlīgi ietekmē izrādes norisi un cilvēku apmierinātību ar folkloras izrādi. Skaidrojot latviešu etnicitātes simboliskos elementus, ir svarīgi to darīt precīzi, lai otra kultūra saņemtu objektīvu informāciju. Šajā gadījuma analīzē ar vācu valodā runājošiem cilvēkiem, valodas lietojumam ir ļoti liela nozīme. Lietojot otras kultūras valodu, šajā gadījumā vācu valodu, lielākā daļa viesu ir patīkami pārsteigta. Novērojumi liecina, ka vācieši jau iepriekš ir rēķinājušies ar to, ka Latvijā (un Baltijas valstīs kopumā) cilvēki nerunās vācu valodā vai to darīs tikai retais. Tādēļ šāds patīkams pārsteigums folkloras izrādes ievadā jau dod lielu pozitīvu efektu uz tālāko izrādes norisi un attīsta atvērtu starpkultūru komunikāciju.

Katras izrādes sākumā, ja šāda informācija līdz izrādes teicējam nav nonākusi pirms tam, tiek precizēts, no kurienes tieši ir ieradušies viesi. Ir būtiski, vai tās ir Ziemeļvācijas federālās zemes un Hanzas savienības pilsētas, vai arī tās ir Dienvidvācijas federālās zemes, kur tautas tradīcijas ir daudz pazīstamākas un tiek praktizētas arī mūsdienās. Šīs nianšes tiek ņemtas vērā izrādē, attiecīgi atšķirīgi liekot vajadzīgos

akcentus. Atšķirīga ir izrādes uztvere starp rietumvāciešiem un austrumvāciešiem, jo Vācijas ilgā sašķeltība ir jūtama arī mūsdienās. Viesi, kas uzauguši Rietumvācijā, daudz brīvāk uzņem izrādi un jau no paša tās sākuma ir atvērti jaunajam – latviešu etnicitātes iepazīšanai, savukārt Austrumvācijā augušajiem izrādes skatītājiem nepieciešams ilgāks laiks, lai atvērtos un justos brīvāk. Līdztekus šai atšķirībai Vācijas gadījumā nozīmīga loma ir reģionālajām īpatnībām, jo Vācijā indivīdam pirmā vieta identifikācijas ziņā ir reģionālā identitāte, un tikai pēc tam – nacionālā identitāte. Tādēļ pozitīvas starpkultūru komunikācijas veicināšanai ar vāciešiem ir svarīgi, ka izrādes dalībnieki ņem vērā šo reģionālo piederību un ir informēti par to.

Secināms, ka ir būtiski ņemt vērā to, ka veidojot izrādi vāciešiem, ir jāizvēlas neitrāli etnicitātes simboliskie elementi, kuriem būtu grūti piešķirt vēl kādu citu nozīmi vai tos varētu pārprast. Precizitāte ir saistāma ar izrādes tempu, jo tas ir ļoti raīts, un tajā nav vietas gariem paskaidrojumiem. Pati izrāde ir ļoti blīva ar jaunu informāciju, un ieteicams cilvēkus ar to nepārslogot. Tas, kas noteikti palīdz labāk izprast otru etnicitāti, ir iespēja iesaistīties piedāvātajās aktivitātes – dziedāt līdzi, dejojot. Tas palīdz šo informāciju uztvert caur vairākām maņām un viesiem justies kā daļai no grupas. Būtisks ir arī vācu valodas lietojums izrādē, jo tas tiešām palīdz uztvert informāciju vieglāk, skaidrāk un izvairīties no nevajadzīgiem pārpratumiem. Svarīga ir cieņa un izpratne par otras kultūras vērtībām, otrai etnicitātei pielāgota mūzikas un deju izvēle, kā arī paralēlu meklēšana starp abām etnicitātēm.

Izmantotie avoti

- Ben-Amos, D., Goldstein, S. K. (1975). *Folklore: Performance and Communication*. Series: *Approaches to Semiotics*, Vol. 40. The Hague: De Gruyter Mouton.
- Borgatta, E. (2000). *Encyclopedia of Sociology*, 2nd edition. London: Macmillan Library Reference, p. 841.
- Biznesa kompetences centrs (2021). Nepublicētie materiāli. *Zinātniskais projekts "Etno-produktu etnotirgvedība"* 2008.–2019. gads.
- Definitions of Folklore (1996). *Journal of Folklore Research*, 33(3), pp. 255–264. Available: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=15748503&site=ehost-live> (viewed 08.01.2022.)
- Edwards, J. (1996). Symbolic Ethnicity and Language. In: John Hutchinson, and Anthony D. Smith (eds.). *Ethnicity*. Oxford: Oxford University Press, p. 228.
- Eriksen, G. T. H. (2005). Norwegian folk costumes and cultural capital. Keeping the recipe. *Focaal*, 21(44), iegūts no: doi.org/10.3167/092012904782311308 pp. 20–34.

- Marzolph, U. (1998). What Is Folklore Good for? On Dealing with Undesirable Cultural Expression. *Journal of Folklore Research*, 35(1), pp. 5–16. Available: <http://www.jstor.org/stable/3814782> (viewed 04.01.2022.)
- Michalopoulos, S., Xue, M. M. (2021). Folklore*. *The Quarterly Journal of Economics*. 136(4). Iegūts no: [doi:10.1093/qje/qjab003](https://doi.org/10.1093/qje/qjab003) pp. 1993–2046.
- Oficiālās statistikas portāls* (2019). 2019. gadā Latvijas tūristu mītnēs apkalpoto viesu skaits pieaudzis par 1,6%. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/noz/turisms/preses-relizes/1849-latvijas-viesnicu-un-citu-turisma-mitnu-darbibas> (skatīts 20.01.2022.)
- Oktoberfesta oficiālā mājaslapa (2022). Dirndlschleife binden: Tradition und Bedeutung. Pieejams: <https://www.oktoberfest.de/dirndl-tracht/dirndlschleife-binden-das-ist-die-richtige-seite#:~:text=Dirndlschleife%20rechts%20gebunden%3A%20Person%20verheiratet,diese%20auch%20historisch%20immer%20wieder> (skatīts 20.07.2022.)
- Pumpurs, I. (2021). Cītara. *Nacionālā enciklopēdija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/39377-citara> (skatīts 28.01.2022.)
- Spīčs, E. (2013). Latviešu folkloras izrāžu vadītāja kompetence darbā ar ārvalstu tūristiem. *Biznesa kompetences: Monogrāfija*, 5. sējums. Rīga: Biznesa kompetences centrs.
- Skansen Smakow mājaslapa* (2022). Folk show Evenings. Available: https://skansenmakow.pl/en/folkshow-evenings/?doing_wp_cron=1643117055.2832190990447998046875 (viewed 10.01.2022.)